

Dijital Medyada Savaş Haberciliğinin Etik Sınavı: Batı Medyasında İki Savaş, İki Anlatı

→ Esmâ SANCAR* → Harun ÖZALP**

Öz

Bu çalışma, Batı ana akım medyasının (BBC, The Guardian, CNN, Associated Press) Rusya-Ukrayna Savaşı ile İsrail-Filistin çatışmasının ilk dönemlerini haberleştirirken kurduğu çerçeveleme stratejilerini karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Entman'ın çerçeveleme yaklaşımı temel alınarak, her kurumdan her iki savaşa ilişkin altışar metin olmak üzere toplam 48 düz haber, bütüncül (holistik) çerçeve analiziyle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular Batı medyasının iki savaşa farklı etik ve normatif statüler atfettiğini ortaya koymaktadır. Rusya-Ukrayna haberlerinde Rusya, "saldırganlık", "işgal" ve "savaş suçları"nın tartışmasız faili olarak konumlandırılırken Ukrayna ve Ukraynalı siviller hem mağdur hem de direnen "kahraman" özneler olarak temsil edilmektedir. İsrail-Filistin haberlerinde ise Gazze'deki insani kriz güvenlik ikilemi ve diplomatik süreçlerle girift biçimde çerçevelenmekte, İsrail çoğunlukla Hamas saldırılarına tepki veren meşru savunmacı, Hamas ise şiddetin ve sivil kayıpların başlıca sorumlusu olarak kodlanmaktadır. Böylece Gazze'deki insani kriz faille bağı silikleştirilmiş, yönetilmesi gereken bir trajediye indirgenmektedir. Bu ikircikli bakış, savaş haberciliğini bilgilendirmenin ötesinde, etik çifte standartları yeniden üreten bir manipülasyon pratiğine dönüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Medya, Savaş Haberciliği, Çerçeveleme Kuramı, Rusya-Ukrayna, İsrail-Filistin

*Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, İstanbul, Türkiye

E-mail: edemirer@istanbul.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7024-3997

**Arş. Gör. Dr., Doğuş Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İletişim Bilimleri Bölümü, İstanbul, Türkiye

E-mail: hozalp@dogus.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3908-5315

The Ethical Test of War Reporting in Digital Media: Two Wars, Two Narratives in Western Media

→ Esma SANCAR → Harun ÖZALP

Abstract

This study comparatively examines the framing strategies employed by Western mainstream media outlets (BBC, The Guardian, CNN, Associated Press) in reporting the early stages of the Russia–Ukraine war and the Israel–Palestine conflict. Based on Entman’s framing approach, a total of 48 straight news texts—six from each outlet for each conflict—were analyzed using a holistic frame analysis. The findings reveal that Western media assign different ethical and normative statuses to the two wars. In the Russia–Ukraine coverage, Russia is positioned as the unequivocal perpetrator of “aggression,” “invasion,” and “war crimes,” while Ukraine and Ukrainian civilians are represented as both victims and resilient “heroic” actors. In contrast, reporting on the Israel–Palestine conflict frames the humanitarian crisis in Gaza within a complex web of security dilemmas and diplomatic processes; Israel is predominantly portrayed as a legitimate defender responding to Hamas attacks, whereas Hamas is coded as the primary agent responsible for violence and civilian casualties. As a result, the humanitarian catastrophe in Gaza becomes detached from its perpetrator and is reduced to a crisis to be managed. This ambivalent perspective transforms war reporting from a practice of informing the public into a form of manipulation that reproduces ethical double standards.

Keywords: Digital Media, War Reporting, Framing Theory, Russia–Ukraine, Israel–Palestine

1. Giriş

Savaşlar yalnızca coğrafi sınırların ve askerî güçlerin çatıştığı fiziksel alanlarda değil, aynı zamanda meşruiyet, haklılık ve mağduriyet tanımlarının üretildiği söylemsel alanlarda da gerçekleşmektedir. Modern kitle iletişim araçları, uzak coğrafyalardaki çatışmaları izleyicilerin zihnine taşıırken olayları olduğu gibi yansıtan pasif birer ayna değil; gerçeğin belirli yönlerini seçip diğerlerini gölgede bırakan aktif kuruculardır. Bu bağlamda medya, savaş zamanlarında “biz” ve “öteki”, “dost” ve “düşman” ya da “masum-kurban” ve “saldırgan” ayrımlarının kristalize olduğu en güçlü ideolojik aygıtlardan biri hâline gelmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde haber metinleri, kamuoyunun savaşa dair algısını, ahlaki yargılarını ve çatışan taraflara yönelik duygusal mesafesini belirlemede stratejik bir rol üstlenmektedir.

İletişim çalışmalarında haberin bu kurucu gücünü anlamlandırmak için en sık başvurulan kuramsal zeminlerden biri çerçeveleme (*framing*) kuramıdır. Çerçeveleme yaklaşımı, iletişim çalışmalarında bilgi sunumunun algı ve tutumlar üzerindeki yönlendirici niteliğini açıklamaya yardımcı olan önemli bir kuramsal zemindir. Bir olayın hangi bağlamda aktarıldığı, onun kamusal alanda nasıl yorumlanacağını belirleyen temel unsurlardan biridir. Özellikle medya içeriklerinin hazırlanma sürecinde tercih edilen vurgu biçimleri, izleyicinin değerlendirme biçimini dolaylı olarak şekillendirir. Çalışma kapsamında çerçeveleme kuramının kullanılmasının nedeni, haber anlatılarının hangi anlam yapılarını öne çıkardığını ve bu seçimlerin toplumsal algıyı nasıl biçimlendirdiğini çözümleyebilmektir (Ergen, 2024, ss. 75–95). Bu bağlamda araştırma kapsamında incelenen haber metinlerinde çerçeveleme kavramının nasıl kullanıldığını anlamak Batı medyasının Rusya-Ukrayna ve İsrail-Filistin Savaşları’na bakış açısını anlamak için de önem teşkil etmektedir.

BBC, CNN, The Guardian ve Associated Press dijital haber ekosisteminde küresel erişim gücü en yüksek kurumlar arasında yer almaktadır. 2025 SimilarWeb verilerine göre BBC News, CNN ve The Guardian “News & Media Publishers” kategorisinde dünyanın en çok ziyaret edilen ilk beş haber sitesi arasında konumlanmakta, aylık küresel erişimleri toplamda yüz milyonlarca kullanıcıya ulaşmaktadır (Similar Web, 2025). Reuters Institute Digital News Report 2025 ise BBC ve CNN’in dünya çapında en güvenilir ilk üç haber kaynağı arasında listelendiğini; The Guardian ve Associated Pressin ise uluslararası haber akışında referans medya olarak değerlendirildiğini belirtmektedir.

(Reuters Institute, 2025). Bu yüksek görünürlük ve güvenilirlik, söz konusu kuruluşların savaş haberciliğinde kullandıkları çerçevelerin küresel kamuoyu algısı üzerinde belirleyici bir etki yaratması nedeniyle çalışmanın örneklem seçiminde kritik önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Batı ana akım medyasının (BBC, The Guardian, CNN ve Associated Press) Rusya-Ukrayna Savaşı ile İsrail-Gazze çatışmasının ilk dönemlerini haberleştirirken başvurduğu çerçeveleme stratejilerini karşılaştırmalı bir perspektifle incelemektir. Çalışma, Entman, (1993)'ın çerçeveleme yönteminini esas alarak ve bütüncül (holistik) çerçeve analizi yaklaşımını (Matthes ve Matthias, 2008) benimseyerek; söz konusu medya kuruluşlarının bu iki farklı savaşta sorunları nasıl tanımladığını, aktörleri (saldırgan/kurban) nasıl konumlandığını, insani krizi hangi ahlaki değerlendirmelerle sunduğunu ve nasıl bir çözüme işaret ettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda araştırma; niceliksel bir içerik dökümü sunmak yerine, bütüncül bir yaklaşımla haber metnlerinin derin yapısında yatan dilsel tercihleri, anlatısal stratejileri, öne çıkarılan ve “sessiz bırakılan” unsurları çözümleyerek literatürdeki tartışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ulusal alan yazında konu ile ilgili farklı çalışmalar bulunmasının yanında Batı medya kuruluşlarının yaptıkları haberler kapsamında karşılaştırmalı bir analiz yapılmış olması çalışmanın özgün yanıdır.

2. Literatür Taraması

2.1. Çerçeveleme Kuramı

Bateson, (1955)'a göre çerçeveler; bir olayın oyun, tehdit, şaka gibi değerlendirilmesini sağlayan zihinsel sınırlardır. Bu görüşleriyle Bateson, çerçeveleme kuramının oluşması için bir zemin hazırlamıştır. Çerçeveleme kuramı; 1980'li yıllardan sonra medya çalışmalarında yoğun şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Belirli bir çerçeve içerisinde toplumsal olayları anlatarak medya kuruluşunun vermek istediği biçimde algılanılmasını ve anlamlandırılmasını sağlar (Yerlikaya, 2020). Bu nedenle toplumsal gerçekliğin yeniden üretilmesini sağlayan iletişim çerçevelerinin okunup analiz edilmesi kolektif davranış biçimlerinin anlaşılması için kritik bir öneme sahiptir. Özellikle bu çerçevelerin kültürel dayanakları, üretim biçimleri ve yayılma mekanizmalarının çözülmesi içerisinde bulunduğu toplumun algılarını anlayabilmek ve anlamlandırabilmek için önemli çalışmalardır (Güran ve Özarslan, 2015, s. 136).

Çerçeveleme kavramı, medyanın yaşanan olayları tarafsız biçimde ileten bir aktarıcından ziyade, izleyicinin dünyayı anlamlandırma biçimini etkileyen bir seçicilik mekanizması olarak işlediğini varsayan bir yaklaşımı ifade eder. Kuramsal temeli Goffman'ın (1974) toplumsal deneyimlerin zihinsel şemalar aracılığıyla düzenlendiğine dair çalışmasına dayanır. Goffman, çerçeveleme kavramını tartışırken bireylerin gündelik yaşamı anlamlandırmak için kullandıkları zihinsel şemaların bir bölümünün açık biçimde kurallar, önermeler ve yapısal unsurlar temelinde örgütlendiğini belirtir. Bununla birlikte, bu çerçevelerin büyük kısmının olayları tüm yönleriyle açıklamakta her zaman yeterli olmayabileceğini fakat yapısal yoğunluğu değişse de her çerçevenin kendi sınırları dâhilinde çok sayıda olgunun tanımlanmasına ve kavranmasına olanak tanıdığını ifade eder. Goffman, "çerçeveler" olarak adlandırdığı bu yorumlama düzeneklerinin bireyin karşılaştığı bilgi ve olayları belli bir konuma yerleştirmesine, algısal süzgeçten geçirerek tanımlamasına ve sınıflandırmasına imkân sağlayan bir düşünsel mekanizma olduğunu vurgular (Goffman, 1974, ss. 21–24). 1980 yılından sonra ise Gamson ve Modigliani, (1989) çerçeveleri bireylerin dünyayı yorumlama süreçlerinde yararlandıkları kültürel anlam kaynakları olarak değerlendirir ve medyanın toplumsal olayları açıklamak için belirli yorumlayıcı paketler oluşturduğunu öne sürer. Bu nedenle haber metinleri aynı zamanda içerisinde bulunduğu toplumun düşünce yapısının analiz edilmesini sağlayan kültürel metinlerdir. Bu metinlerdeki çerçeveler haber metninin nasıl yapılandırıldığını belirleyen düzenleyici düşünce unsurlarıdır; medya içeriklerinin seçme, vurgulama ya da dışlama yoluyla oluşturulmuş yorum alanıdır. Bu nedenle aslında haber üreticilerinin iletişimsel yönlendirme levhalarıdır (Tankard vd., 1991). Goffman'ın bu görüşleri, iletişim araştırmalarında çerçeveleme teorisinin gelişmesi için başlangıç noktasını oluşturmuş; daha sonra Entman (1993, ss. 51–58)'ın katkılarıyla kavram, modern medya analizlerinde merkezi bir açıklayıcı modele dönüşmüştür. Entman, bir haber metninin belirli yönlerini özellikle görünür kılarak okuyucunun olayla ilgili problem algısını, nedensel çözümlemelerini, etik değerlendirmelerini ve çözüm seçeneklerini şekillendirdiğini ileri sürer. Bu nedenle çerçeveleme, yalnızca metindeki içerik seçimlerini değil, aynı zamanda bu seçimlerin izleyici üzerindeki yönlendirici etkisini de tanımlar (Entman, 2004).

Çerçeveleme üzerine yapılan çalışmalar, haber anlatılarının seçme, dışlama ve vurgu stratejileri yoluyla kamuoyunun zihinsel şablonlarını belirgin bi-

çimde etkilediğini göstermiştir. Scheufele (1999) çerçevelemenin hem haberi üretenlerin kurumsal ve ideolojik koşullarından hem de izleyicilerin bilişsel süreçlerinden etkilendiğini savunur. Gamson ve Modigliani (1989) ise çerçevelerin yalnızca kelime seçimlerinden değil, kültürel semboller ve anlatı paketleri gibi daha geniş söylemsel yapılardan oluştuğunu ortaya koyar. Bu bakış açısına göre medya, olayları tanımlarken yalnızca bilgi sunmaz; aynı zamanda belirli anlam yapılarını kültürel olarak dolaşıma sokar.

Çerçeveleme çalışmalarında önemli bir diğer katkı Motthes ve Matthias'ın (2008) geliştirdiği bütüncül çerçeveleme modelidir. Bu model, çerçevelerin araştırmacı tarafından önceden belirlenmesi yerine, metnin iç yapısındaki anlam ilişkilerinden türetilmesini önerir. Böylece haberlerin yüzeysel dil özelliklerinin ötesine geçilerek söylemin nasıl inşa edildiği ve hangi ideolojik yapılar tarafından şekillendirildiği daha sistematik biçimde analiz edilebilir. Bu yaklaşım özellikle uluslararası çatışmalar gibi yoğun politik bağlama sahip konularda haber anlatılarının karmaşık yapısını çözümlemek için güçlü bir yöntem sunar.

Scheufele, (1999) çerçeveleme çalışmalarını incelenen çerçeve türü (medya çerçeveleri, bireysel çerçeveler gibi), çerçevelerin bağımlı ve bağımsız değişkenler olarak ele alınışı şeklinde iki farklı boyutta sınıflandırmıştır. Aynı zamanda çerçevelemeye ilişkin dört temel süreci belirten modeli geliştirmiştir. Bu model içerisindeki süreçleri; çerçeve inşası, çerçeve belirleme, bireysel düzeyde çerçeve etkileri ve bireylerin geri bildirimleriyle gazetecilerin çerçevelerinin şekillenmesi olarak aktarmıştır.

Savaş ve uluslararası çatışmalar, çerçeveleme araştırmalarının en görünür alanlarından biridir. Ülkeler arasındaki güç ilişkileri, kültürel yakınlıklar ve politik müttefiklikler, haberde hangi tarafın daha insancıl, hangisinin daha tehditkâr gösterileceğini belirleyen temel unsurlardır. Literatür bu durumun dönemsel olmadığını; askerî krizler, işgaller veya sivillere yönelik şiddet gibi olaylarda benzer anlatı kalıplarının tekrarlandığını göstermektedir (Carruthers, 2011; Hoskins ve O'Loughlin, 2010). Bu anlatı kalıpları arasında mağdur-saldırgan, meşru-gayrimeşru ve dost-düşman gibi karşıtlıklar en sık rastlanan çerçevelerdir. Bu nedenle yaşadığımız dönemin süregelen savaşlarından olan Rusya-Ukrayna ve İsrail-Filistin Savaşları'nın farklı medya kuruluşlarının anlatılarında çizilen farklı çerçeve modellerinin tespit etmek ekonomik, politik, sosyal ve beşeri gibi pek çok alanda yadsınamaz bir öneme sahiptir.

2.2. Antik Çağ'dan Dijital Çağ'a Savaş Haberciliği

İnsanlığın varoluşundan bu yana devam eden savaşlar ve beraberinde getirdiği yıkım insanların bu olaylarla ilgili doğru bilgiye ulaşma ihtiyacını sürekli kılmıştır. Bu merak, antik dönemlerde Herodotos, Thucydides ve Ksenophon gibi isimleri kendi gözlemleri ile duyduklarını kayıt altına almaya yönlendirmiş; Orta Çağ'da farklı coğrafyalara gönderilen haber mektuplarıyla, ilerleyen yüzyıllarda ise modern basının ortaya çıkışıyla birlikte savaş alanlarını izleyen savaş gazeteciliğinin temelleri atılmıştır (Işık, 2020). Bu nedenle Herodotos ilk savaş muhabirlerinden biri olarak kabul edilebilir. Kendisi savaş meydanında bulunmamasına rağmen dönemin Pers-Yunan Savaşları ile ilgili sistematik ve geniş bilgi vermiş hem yaşadığı dönem hem de bu dönem için bir belge niteliği taşıyan bilgileri günümüze taşımıştır (Kenneth, 2014). Aynı dönemde yaşamış olan Thucydides ise *The History of the Peloponneson* (Peloponnes Savaşı Tarihi) adlı kitabında bizzat cephedeki deneyimlerini aktararak dönemin ilk pratik örneklerinden birini oluşturmuştur (Berry, 2008).

Profesyonel savaş haberciliği, XVII. yüzyılda gazetelerin ortaya çıkmasıyla başlar. Bu dönemde Napolyon Bonapart dâhil pek çok kişi kendi çıkarları doğrultusunda halka cepheden haber verebilmek için bültenler hazırlamaya başlar. Fakat gelişen teknolojiler XIX. yüzyılda gazetelerin basımının ve satışının artmasını sağlayarak gerçek savaş haberciliğinin ortaya çıkmasına imkân tanımıştır (Speake, 2003). Henry Crabb Robinson 1808-1809 yılları arasında The Times için bazı savaş raporları yazmış fakat bu raporlar genel anlamda bazı mektupların içeriğinden ya da dedikodulardan derlenen metinler hâlinde olup resmî ve doğrulanmış bilgiler niteliği taşımamaktadır (Ramsey, 2015).

Modern savaş haberciliğinin kurucusu özellikle 1853-1856 yılları arasında Kırım Savaşı'nda görev yapmış olan William Howard Russell olarak kabul edilir. Bu dönemde profesyonel şekilde savaş muhabirliği yapan Russell, cephedeki gerçeklikleri raporlayarak evlere taşımıştır (Roth ve Olson, 1997). Savaş haberciliğinin ilk örneklerinden biri de John Bell olarak kabul edilebilir. 5 Ocak 1792 tarihinde yaptığı bir haberle askerlerin onurunu zedelediğine dair Temmuz 1792'de çıkarıldığı mahkemede ceza almış ve bu cezalandırma sonucunda nerdeyse tüm mal varlığına el konulmuştur. Bell, sahibinin yeğeni olduğu "The Oracle" gazetesinde Britanya-Fransa Savaşı ile ilgili haberler yaparak bu gazetenin tirajlarını ciddi oranda arttırmış ve böylece

kendisine yeni bir geçim kaynağı bulmuştur. Bell, Mayıs 1794'te York Dükü'nün komutasındaki ordunun kontrol altına almış olduğu Flanders bölgesindeki askerî hareketliliği takip ederek Courtrai-Tournai hattında ordu ile birlikte ilerlemiştir. Fakat gelişmeleri Fransız ordusunun tarafından izlediği ve bildirdiği için bu sefer de Fransız yanlısı olarak suçlanmıştır (Hohenberg, 1995; Işık, 2020; Knightley, 2004; McLaughlin, 2016; Taithe, 2013; Williams, 2020). 19. yüzyılın ilk yarısında modern savaş muhabirliğinin öncüsü olarak tanımlanan kişi Charles Lewis Gruneison'dur. Gruneison, görgü tanığı gazeteci olarak anılmış ve 1833-1840 yılları arasında İspanya İç Savaşı'nı yerinden izleyerek tarafsız yaptığı gazetecilik anlayışı ile dikkat çekmiştir (Işık, 2020; Knightley, 2004; Sanders, 2000).

Tüm bu gelişmeler modern savaş haberciliğinin başlangıcı sayılabilecek farklı çalışmalar olarak örnek gösterilse de profesyonel savaş gazeteciliğinin gelişimi Kırım Savaşı ile başlamıştır. Raugh, (2004) Kırım'daki çatışmayı askerî iletişim tarihinin kırılma anlarından biri olarak konumlandırır ve özellikle telgraf kullanımının bilgi akışını olağanüstü derecede hızlandırdığına dikkat çeker. Araştırmacıya göre Sivastopol çevresine bağlanan hatlar hem ordunun raporlama süreçlerini kısaltmış hem de muhabirlerin gelişmeleri, dönemin gazetelerine gecikme olmaksızın iletmesini sağlayarak mesleki savaş haberciliğinin gelişimini desteklemiştir. Bu teknolojik yenilik, geniş kitlelerin savaşın ilerleyişini daha yakından takip etmesine imkân verip "The Times" gibi yayın organlarının okur sayılarında belirgin artışlar oluşturmuştur. Raugh'un yorumunda bu dönem hem haberleşme araçları hem de savaş gazeteciliğinin evrimi bakımından modern dönemi başlatan temel aşamalardan biri olarak tanımlanır (Işık, 2020).

Modern savaş muhabirliğinin temelleri, William Howard Russell'ın Kırım cephesinden aktardığı gözlemci raporlarıyla atılmıştır. Bu deneyimin ardından Russell ve aynı dönemde görev yapan birçok gazeteci, 1861-1865 arasındaki Amerikan iç savaşını izlemiş ancak zamanla hem kişisel eğilimleri hem de çalıştıkları gazetelerin politik çizgileri nedeniyle tarafsız duruşlarını yitirmiştir. Bu durum, haber metinlerinde belirgin bir yanlılık yaratmış ve kimi zaman çatışmanın seyrine ilişkin bilgilerin gerçeklikten uzak biçimde sunulmasına hatta kimi başarıların başarısızlık gibi aktarılmasına yol açmıştır (Işık, 2020; Knightley, 1982; McLaughlin, 2016; Roth ve Olson, 1995). Bu dönemden daha profesyonel olarak başlayan modern savaş gazeteciliği I. Dünya Savaşı

ile birlikte savaş muhabirlerini denetlemeye yönelik farklı kural ve kaidelere tabi tutulmuştur. Savaş muhabirliğinin bir diğer dönüm noktası ise Vietnam Savaşı olmuştur. Vietnam Savaşı'nda yayın kuruluşları tarafından onlarca gazeteci savaş meydanında görevlendirilmiştir. Bunun yanında bu dönemde dijitalleşmenin etkileri yavaş yavaş görülmeye başlamış; televizyon evlerde yaygınlaşmış ve her gün televizyondan haberler yapılmaya başlanmıştır. Böylece savaş haberciliği kitleleşmiştir (Carruthers, 2011; Işık, 2020).

Dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, habercilik süreçlerini kökten değiştirerek farklı aktörlerin bilgi üretimine katılmasını mümkün kılmıştır. Sayısal ortamda içerik oluşturmayı kolaylaştıran akıllı cihazlar ve çevrim içi platformlar, sıradan bireylerin olayları kaydedip paylaşabildiği yurttaş gazeteciliğini güçlendirmiş; böylece geleneksel medya ile kitleler arasındaki sınırlar büyük ölçüde belirsizleşmiştir. Buna karşılık çatışma bölgelerinde uygulanan sıkı güvenlik prosedürleri ve askerî denetim, profesyonel muhabirlerin alana girişini ciddi biçimde sınırlandırmış, erişimlerinin yalnızca belirli zaman dilimlerinde ve kontrol altında gerçekleşmesine yol açmıştır. Bu durum, sahadaki gelişmelerin kapsamlı biçimde izlenmesini zorlaştırırken doğrulanabilir bilgiye ulaşmayı da güçleştirerek güvenilir haber üretimini olumsuz yönde etkilemiştir. Aynı zamanda sosyal medya kaynaklı enformasyonun yaygınlaşması, doğruluk denetiminin zayıfladığı ve güvenlik risklerinin arttığı daha karmaşık bir iletişim ortamı yaratmıştır (Işık, 2020).

2.3. Savaş Haberciliğinde Etik

Etik kelimesi Fransızca "*ethique*" kavramından türemiştir. Etik, kelime anlamı olarak "Çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü" olarak tanımlanır (Argın, 2021, s. 51; TDK, 2025). Bu nedenle mesleki etik kavramı bir meslek grubuna ait olan bireyin teknik yeterlilik göstermesinin yeterli olmadığını aynı zamanda toplumun beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygun davranması gerektiği anlamını taşımaktadır (Şimşek ve Şimşek, 2019).

Medya, hiçbir teknolojinin ya da herhangi bir toplumsal grubun ulaşamadığı ölçekte geniş kitlelerle etkileşim kurabilme kapasitesi sayesinde çağdaş toplumlarda son derece etkili bir konuma yükselmiştir. Bu kapsamlı etki alanı, bireylerin tutum ve davranışlarından toplumsal yapıların biçimlenmesine kadar uzanan geniş bir süreçte yönlendirici bir rol üstlenmekte ve medyayı

kamusal yaşamın temel aktörlerinden biri hâline getirmektedir. Bu nedenle medya kurumlarının hangi ilkelere bağlı olarak faaliyet gösterdiği ve toplumsal sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirdiği, etik tartışmaların alan yazında öne çıkan başlıca konularından biri haline gelmiştir.

İnternetin en fazla etkilediği alan hiç şüphesiz ki medyadır. İnternet; kolay erişim, hız, geri dönülebilirlik, eş zamansızlık, kitlesizleştirme, multimedya ortamı gibi pek çok avantaj sağlamasına rağmen maalesef medya ile ilgili ciddi etik ihlallerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu etik sorunlardan en önemlilerinden biri de internetin getirmiş olduğu hız ortamıdır. Geleneksel medyada bir habere ulaşmak için ortalama bir gün beklemek gerekirken internet ortamında yaşanan olaydan birkaç dakika içerisinde bir olaya ulaşma imkânı bulunabilmektedir. Hız kaygısı yayın organlarını teyit edilmemiş haberlerin servis edilebilmesine yönlendirilmektedir (Sabahçı, 2024). Hız kaynaklı bu kaygı özellikle savaş alanlarından gelen haberler için oldukça büyük sıkıntı yaratmaktadır. Savaş alanlarından gelen görüntülerin çok hızlı bir şekilde dolaşıma sokulması yeni etik ikilemlerin oluşmasına neden olmuştur (Allan, 2013). Savaş haberciliği diğer habercilik türlerine göre politik baskılar, savaş bölgelerindeki güvenlik sorunları nedeniyle getirilen farklı kısıtlamalar ve farklı propoganda mekanizmaları nedeniyle daha fazla etik ihlallerin yaşandığı bir türdür. Knightley (2004), tarihsel açıdan yaptığı değerlendirmede savaş muhabirlerinin içerisinde bulundukları devlet politikaları, milliyetçi duyarlılıklar ve propoganda baskısı nedeniyle diğer haber türlerine oranla daha fazla etik ihlale maruz kaldıklarını vurgulamaktadır. Carruthers (2011) ise çatışma bölgelerinde haber üretiminin siyasal güçler tarafından yapıldığını bu durumun manipülatif bilgiye erişimi hızlandırdığını ve gazeteciliğin tarafsız yönünü zedelediğini belirtmektedir. Allan ve Zelizer, (2004) savaş muhabirliğinin kurumsal sınırlarını incelemiş ve travmatik görüntülerin kullanımı, askerî gizlilik ilkelerinin ihlali ve en önemlisi verinin güvenilir olmaması durumunun savaş haberciliği açısından farklı etik sorunlara neden olduğunu açıklamaktadır. Tüm bu ve benzeri nedenlerden dolayı savaş haberciliğindeki etik ihlali aynı zamanda toplumsal sorumluluk, insan hakları, dezenformasyon gibi farklı sorunları içeren bütüncül bir bakış açısıyla incelenmelidir.

3. Yöntem

Bu çalışma, Batı ana akım medyasının iki farklı savaşın ilk dönemlerini nasıl çerçevelediğini anlamaya yönelik nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. İnceleme süreci Entman'ın, (1993) çerçeveleme yaklaşımı temel alınarak yürütülmüş; haberlerde hangi sorunların öne çıkarıldığı, hangi aktörlere nasıl konumlar verildiği, hangi ahlaki değerlendirmelerin üretildiği ve çözümün kimi/neyi işaret ederek kurulduğu bütüncül bir bakışla değerlendirilmiştir. Araştırma soruları da bu doğrultuda şekillenmiştir:

AS 1: İki savaşın haberleştirilmesinde hangi çerçeveler öne çıkıyor?

AS 2: Bu haberlerde aktörler (devletler, örgütler, siviller vb.) nasıl konumlandırılıyor?

AS 3: İnsani kriz iki savaş bağlamında nasıl yer ediniyor ve nasıl çerçeleniyor?

Çalışmada amaç, birbirinden farklı medya kurumlarını karşılaştırmak değil; bu kurumların iki ayrı savaşa dair haberlerinde ortaya çıkan temsil eğilimlerini yan yana getirmektir.

Haberlerin çözümlenmesinde Entman'ın çerçeveleme kuramının dört temel unsuru analitik çerçeve olarak kullanılmıştır: problem tanımlama, nedensellik atfetme, ahlaki değerlendirme ve çözüm önerisi. Entman'a göre çerçeveleme, gerçekliğin belirli yönlerinin seçilmesi ve iletişim metni içinde daha görünür kılınması ile işler; bu görünürlük ise sorunların nasıl tanımlandığını, sorumluların kim olarak gösterildiğini, olayların hangi değerler temelinde yargılandığını ve hangi çözüm yollarının meşrulaştırıldığını belirler (Entman, 1993, ss. 51–53). Çerçeveler yalnızca olumlu ya da olumsuz ifadelerin frekansı ile değil, metindeki konumları, tekrarları, ilişkisel bağlamları ve geri planda bırakılan unsurlarla birlikte anlam kazanır. Bu nedenle analiz, haberlerin bütününe yayılan anlatı örgüsünü dikkate alan holistik çerçeveleme yaklaşımıyla yapılmıştır (Matthes ve Matthias, 2008, s. 275).

Bu yaklaşım doğrultusunda her haber, cümle cümle kodlamaya gidilmeden, bir bütün olarak okunmuş; olayın hangi sorun üzerinden inşa edildiği, sorumluluğun hangi aktöre yöneltildiği, ahlaki konumlandırmaların nasıl kurulduğu ve çözümün nasıl sunulduğu belirlenmiştir. Metin içinde öne çıkarılan temalar, tekrar eden ifadeler, görünür kılınan ve geri plana atılan

aktörler, başlık ve girişteki vurgu noktaları, empati veya mesafe kuran dil unsurları bu değerlendirilmeye dâhil edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini küresel ölçekte ve İngilizce dilinde yayın yapması açısından Batı ana akım medyasını temsil yeterliliğine sahip dört medya kuruluşunun haberleri arasından belirlenmiştir. Haber kuruluşlarının belirlenmesinde anadili İngilizce olan iki ülkeden (ABD ve İngiltere) ikişer adet kuruluş seçilerek ülke dengesi gözetilmiştir. Ayrıca örneklem seçiminde kurumsal üslup ve söylem çeşitliliğinin de sağlanabilmesi adına bir kamu yayıncısı, bir özel TV kanalı, bir gazete ve bir haber ajansı seçme yoluna gidilmiş, böylelikle BBC News, CNN, The Guardian ve Associated Press kuruluşlarının resmî web sitelerinde yayınlanan haberler araştırmaya konu edilmiştir. Analiz edilen haberler, iki savaşın uluslararası görünürlüğünün en yoğun olduğu dönemlerden seçilmiştir: Rusya–Ukrayna Savaşı için 24 Şubat–31 Mayıs 2022; İsrail–Filistin Savaşı için 7 Ekim 2023–31 Ocak 2024. Her kurumdan her dönem için altışar haber olmak üzere toplam 48 düz haber metni incelenmiştir. Haber seçimi için Google’ın site tabanlı arama özelliğinde özel tarih aralığı filtresi uygulanarak taranmış, yalnızca düz haber metinleri (köşe/yorum/analiz ve canlı akış sayfaları hariç) dâhil edilmiştir. Amaçlı örnekleme metodu ile dört mecradan da savaşa dair genel gelişmeler ve insani kriz/mağduriyet olmak üzere iki içerik tipinin birlikte temsili gözetilmiştir. Her kurumdan her bir savaş için seçilen altı haberin en az ikisi insani kriz temasına uygun olmasına dikkat edilerek bu temadaki haberlerin asgari düzeyde temsil edilmesine dikkat edilmiş; böylece hem askerî/siyasal gelişmeleri hem de insani boyutu içeren bir örneklem oluşturulmuştur. Haberler Google’ın site tabanlı arama özelliğiyle bulunmuş, “Russia or Ukraine”, “Israel or Gaza or Palestine” anahtar kelimeleri kullanılarak arama yapılmıştır. Arama sonucu karşılaşılan haberler ilk sıradan başlanarak kontrol edilmiş ve amaçlı örnekleme kriterlerine uygun olan haberler araştırmaya dâhil edilmiştir. Seçilen her haber metni için başlık, tarih ve URL kaydı alınarak denetim izi oluşturulmuştur.

Kodlama iki araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Araştırmacılar önce kategorilerin tanımlarında uzlaşmış, ardından tüm haberleri bağımsız şekilde okuyarak her kategoriye ilişkin notlar oluşturmuştur. Daha sonra bu notlar karşılaştırılmış, görüş ayrılıkları müzakere edilerek giderilmiş ve nihai değerlendirme ortaklaştırılmıştır. İncelenen metinler kamuya açık olduğu için etik kurul onayı gerekmemektedir.

4. Bulgular

Bu çalışma kapsamında Batı ana akım medyasının dört büyük haber kuruluşunun (BBC, CNN, Associated Press ve The Guardian) İsrail-Filistin ve Rusya-Ukrayna savaşlarının ilk dönemlerinde bu iki savaşa dair haberlerini nasıl çerçeveledikleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini her bir haber kuruluşunun her iki savaşa dair yaptığı altışar haber olmak üzere 48 haber metninden oluşturmaktadır. Haberlerin çözümlenmesinde Robert Entman, (1993)'ın çerçeveleme kuramında ortaya koyduğu, problemin tanımlanması, nedensellik (sorumluluk) atfetme, ahlaki (normatif) değerlendirme ve çözüm önerisi sunma şeklindeki işlevleri esas alınmış; bunlara ek olarak aktörlerin konumlandırılması ve insani krizin haber anlatılarında nasıl yer bulduğu hususları da analize dâhil edilmiştir.

Çerçeveleme analizi sırasında çerçeveleri görünür kılan anahtar ifadeler, metaforlar, ahlaki nitelermeler de not edilerek bulgular bölümünde ilgili yerlerde bu noktalara doğrudan atıflar yapılmıştır. Bulgular, çalışmanın araştırma sorularından hareketle, haberlerde öne çıkan çerçeveler, aktörlerin konumlandırılması ve insani krizin temsiline ilişkin üç ana başlık altında sunulmaktadır.

4.1. Rusya-Ukrayna ve İsrail-Filistin Savaşlarına Dair Haberlerde Öne Çıkan Çerçeveler

Bu bölümde her iki savaşın haberleştirilmesinde öne çıkan çerçeveler, Entman'ın problemi tanımlama, nedensellik (sorumluluk) atfetme, ahlaki değerlendirme ve çözüm önerisi sunma boyutları üzerinden her savaş için ayrı ayrı ele alınmış, daha sonra bu çerçevelerle iki savaşa dair sunulan anlatı benzerlik ve farklılıkları üzerinden yorumlanmıştır.

4.1.1. Rusya-Ukrayna Savaşı'na İlişkin Baskın Çerçeveler

Rusya-Ukrayna Savaşı'na dair haberlerde en baskın çerçeve "saldırganlık, işgal ve güvenli alanın yok oluşu" çerçevesidir. Bu anlatıda savaş sadece cephe süren bir çatışma değil, sivil yaşamı da tehdit eden ve ülkenin bütününe hedef alan bir tehdit unsurudur. Örneğin Associated Press, Lviv'e yapılan saldırı üzerinden ülkenin hiçbir yerinin güvende olmadığını, bu saldırının Moskova'nın Ukrayna'nın her yerini vurabileceğinin bir göstergesi olarak nitelendiği şu ifadelerle ortaya koymaktadır: "...a reminder that Moscow is willing to strike anywhere in Ukraine" (Associated Press, 2022b). Benzer şekilde

The Guardian, Rusya'nın eylemlerini askerî bir operasyondan ziyade sivil halka yönelik bir terör dalgası olarak aktarırken; *"frank, undisguised terror"* açık, gizlenmiş terör (The Guardian, 2022b) ifadelerine yer vermektedir.

Bu savaşa dair haberlerde ikinci önemli çerçeve "kültürel yıkım ve tarihe karşı suçlar" eksenindedir. Rusya'nın eylemleri yalnızca toprak kazanmaya yönelik değil, bir ulusun belleğini silme girişimi olarak nitelendirilmektedir. The Guardian, Rusya'nın müzeleri ve kültürel varlıkları hedef aldığına dair haberinde *"Crimes against history: mapping the destruction of Ukraine's culture"* (Tarihe karşı işlenen suçlar: Ukrayna kültürünün yok edilmesinin haritalandırılması) (The Guardian, 2022a) başlığını kullanmakta ve problemi fiziksel yıkımın ötesine taşıyarak ontolojik bir tehdit olarak kurmaktadır.

Üçüncü bir çerçeve ise "sistemik savaş suçları ve hesap verilebilirlik" üzerine kuruludur. Sivil ölümleri münferit olaylar değil, bilinçli bir stratejinin sonucu olarak işlenmektedir. BBC sivil ölümlerine dair Rusya'nın inkâr stratejisine karşı delilleri öne çıkararak; *"Moscow has always denied its troops have targeted civilians, despite a wealth of evidence"* (Moskova, çok sayıda kanıta rağmen askerlerinin sivilleri hedef aldığını her zaman inkâr etti.) (BBC, 2022) ifadesini kullanmaktadır. CNN ise sivil altyapıya yönelik saldırıyı *"Russian attacks on a kindergarten and an orphanage are war crimes and violations of the Rome Statute"* (Rusya'nın bir ana okulu ve yetimhaneye yönelik saldırıları savaş suçudur ve Roma Statüsü'nün ihlalidir) (CNN, 2022) şeklinde niteleyerek uluslararası hukuk bağlamına oturtmakta ve savaş suçu olarak nitelendirmektedir.

4.1.2. İsrail-Filistin Savaşına İlişkin Baskın Çerçeveler

İsrail-Filistin Savaşı'nı konu alan haberlerde problem tanımları daha çok insani sonuçlar, bölgesel güvenlik riskleri ve karmaşık nedensellik ilişkileri ekseninde kümelenmektedir. İsrail-Filistin Savaşı'nda en baskın çerçeve "sistemik insani çöküş ve felaket" çerçevesidir. Burada temel problem savaşın nedeninden ziyade ortaya çıkardığı insani sonuçların boyutudur. CNN ve The Guardianın haberlerinde yer alan; *"The nightmare in Gaza is more than a humanitarian crisis. It is a crisis of humanity"* (Gazze'deki kâbus artık insani bir krizden fazlası. Bu bir insanlık krizidir.) (CNN, 2023b). *"Gaza is facing a 'catastrophic' hunger crisis of unprecedented proportions"* (Gazze benzeri görülmemiş ölçekte 'felaket düzeyinde' bir açlık kriziyle karşı karşıya) (Guardian, 2023) şeklindeki ifadeler bu insani çöküş ve felaket çerçevesini en iyi anlatan örnekler arasındadır.

“Güvenlik ikilemi, rehine krizi ve (savaşın) tırmanma sarmalı” da bir diğer belirgin çerçevedir. Bu çerçevede savaş, Hamas’ın 7 Ekim saldırıları ile İsrail’in misillemesi arasındaki nedensellik zinciri içinde konumlandırılmaktadır. Associated Press, çatışmayı *“Hamas... says it is ready for a long battle to end an Israeli occupation it says is no longer tolerable”* (Hamas... artık kabul edilemez olduğunu söylediği İsrail işgalini sona erdirmek için uzun bir savaşa hazır olduğunu belirtiyor.) (Associated Press, 2023) ifadeleriyle aktarırken tarafların motivasyonları üzerinden gerilimin tırmanacağı sorununu odağa almaktadır. BBC ise problemi, İsrail’in saldırıları ile Hamasın taktikleri arasındaki gerilime yerleştirmekte ve *“Hamas terrorists continue to use civilian population as protective armour”* (Hamas teröristleri sivilleri koruyucu zırh olarak kullanmaya devam ediyor.) (BBC, 2023c) ifadeleriyle İsrail’in sivil kayıpları Hamas’ın eylemlerine bağlayan söylemine alan açmaktadır.

İsrail-Filistin Savaşı’na ilişkin öne çıkan üçüncü bir çerçeve ise “diplomatik kriz ve bölgesel yayılma riski”dir. Haberlerde savaşın Filistin ile sınırlı kalmayıp bölgesel dengeler ve uluslararası diplomasi açısından yarattığı tehdit de öne çıkan bir başka husustur.

4.1.3. İki Savaşa Dair Haberlerdeki Baskın Çerçevelerin Kesişen ve Ayrışan Yanları

İki savaşa dair Batı medyasının çerçeveleme stratejilerine bakıldığında haberlerin fail ve mağdur ekseninde önemli yapısal farklılıklar arz ettiği görülmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı’nda problem tanımları ve ahlaki değerlendirmeler net ve tek fail olarak tanımlanan Rusya’nın eylemleriyle doğrudan bütünleşirken, İsrail-Filistin savaşı için tanımlanan problemler failden kısmen kopartılarak yaşanan insani felaketin vahameti üzerinden kurgulanmaktadır.

Rusya’nın eylemleri haber metinlerinde sebepsiz saldırı ve tartışmasız suç olarak çerçevelenmektedir. Örneğin Rusya’nın sunduğu gerekçeleri BBC; *“Denazify Ukraine... a ruse for an unprovoked attack”* (Ukrayna’yı ‘denazileştirme’... nedensiz bir saldırı için bahane) (BBC, 2022) ifadeleriyle kesin bir şekilde gayrimeşrulaştırmaktadır. Buna karşılık İsrail’in saldırıları doğurduğu yıkıcı sonuçlara rağmen “reaksiyon” ve “güvenlik sorunu” bağlamında sunulmaktadır. CNN’in bir haberinde İsrail saldırıları *“Israel retaliated by launching an air and ground offensive... vowing to eliminate the militant group”* (İsrail,

hava ve kara saldırısı başlatarak karşılık verdi... militan grubu yok etmeye yemin etti) (CNN, 2023a) şeklindeki ifadelerle sunulması bu çerçevelmeyi en net açıklayan örneklerden biridir. Böylelikle İsrail'in şiddet eylemi "misilleme" kavramıyla gerekçelendirilmekte ve meşruiyet zemini korunmaktadır.

İki savaşa dair haberlerin çerçeveleri ahlaki ton bakımından da önemli farklılık taşımaktadır. Filistin'de yaşanan yıkım (faili bir bakıma gizleyerek) uzun süren bir savaşın kaçınılmaz sonuçları olarak çerçevelenmektedir. Gazze'deki sivil altyapının çöküşü, faili daha belirsiz, adeta doğal bir afet diliyle, "*Civil order is starting to break down*" (Sivil düzen çökmeye başlıyor) (Guardian, 2023) şeklinde, bir eylemden ziyade bir "oluş" hâli olarak aktarılmaktadır. Diğer tarafta ise Rusya yok etmek isteyen bir irade olarak tanımlanmakta ve doğrudan yargılanmaktadır. The Guardian'ın Rusya'nın kültürel varlıkları da hedef aldığını yazdığı haberinde kullanılan "*Crimes against history*" (Tarihe karşı işlenen suçlar) (Guardian, 2023) ifadesi Rusya'nın bariz bir fail olarak varoluşsal ve tarihsel olarak bir yargılamaya tabi tutulmaktadır.

Sonuç olarak Rusya-Ukrayna Savaşı'na dair çerçeveler suç ve ceza kavramları (Ukrayna'ya silah yardımlarının gerekliliği, Rusya'nın işlediği savaş suçları ve uluslararası mahkemelerde yargılanması gibi) üzerinden kurulurken, İsrail-Filistin Savaşı haberlerinde ise "yönetilmesi gereken kriz" (yardım koridorları açılması, çatışmaların şiddetinin azaltılması, insani aralar gibi) çerçevesi kurulurken sorumluluk tartışmaları geri planda tutulmaktadır.

4.2. İki Savaşa Dair Haberlerde Aktörlerin Konumlandırılışı

Haberlerin genel çerçevelenişinde olduğu gibi aktörlerin konumlandırılmasında da iki savaşa dair haberlerde belirgin farklılıklar söz konusudur.

4.2.1. Rusya-Ukrayna Savaşında Aktörlerin Konumlandırılması

Rusya-Ukrayna savaşında aktörler, ahlaki ve hukuki açıdan kesin sınırlarla tanımlanmış rollerle sunulmaktadır.

Rusya devleti ve ordusu anlatı içerisinde tartışmasız bir şekilde "kötücül fail" olarak konumlandırılmaktadır. Associated Press'in Buca'daki Rus askerlerini askerî disiplinden kopmuş bir grup olarak betimlerken "*They went from normal soldiers to much, much worse... a gang of thieves*" (Normal askerden çok çok daha kötü bir şeye dönüştüler... bir hırsız çetesi) (Associated Press, 2022d) ifadelerine yer vermekte ve Rus askerlerini kriminalize etmektedir. CNN ve

Guardian'ın haberlerinde de yine Rusya, okulları, hastaneleri ve müzeleri bilinçli olarak hedef alan “*depraved*” (ahlaksız) saldırıların faili olarak konumlandırılmaktadır.

Ukrayna devleti ve Ukraynalı siviller ise bir yandan direnirken bir yandan da adalet arayışında olan “kahraman mağdurlar” olarak konumlandırılmaktadır. Haberlerde Ukrayna sadece saldırıya uğrayan değil, aynı zamanda hukuki süreçleri işleterek medeni dünyaya ait olduğunu kanıtlayan bir aktördür. The Guardian'ın haberinde yer alan “*Ukraine's ministry of culture has urged witnesses to send photographs... so that verified evidence can be sent to the International Criminal Court*” (Ukrayna Kültür Bakanlığı tanıkları fotoğraf göndermeye çağırdı... böylece doğrulanmış kanıtlar Uluslararası Ceza Mahkemesine gönderilebiliyor.) (The Guardian, 2022b) şeklindeki ifadeler Ukrayna'nın aktif ve rasyonel bir özne olarak konumlandırıldığının açık ve net bir örneğini sunmaktadır.

4.2.2. İsrail-Filistin Savaşı'nda Aktörlerin Konumlandırılması

İsrail-Filistin Savaşı'nda aktör konumlandırması daha karmaşık bir yapı arz ederken sorumlulukların dağıtıldığı görülmektedir.

İsrail devleti ve ordusu bir yandan sivil kayıplara ve derin yıkıma sebep olan operasyonların sahibi olarak tanımlanırken bir yandan da Hamas'ın 7 Ekim saldırısına yanıt veren ve kendi güvenliğini sağlamaya çalışan meşru savunmacı olarak konumlandırılmaktadır. CNN haberinde kullanılan “*Israel's stated aim of eliminating Hamas*” (İsrail'in Haması yok etme yönündeki beyan edilen hedefi) (CNN, 2024) şeklindeki ifade, İsrail saldırılarının rasyonel bir askerî hedefe bağlanarak meşrulaştırıldığını örnekleyen ifadelerden biridir. Associated Press'in haberinde ise İsrail'e yönelik “*The genocide charge strikes at the heart of Israel's national identity*” (Soykırım suçlaması, İsrail'in ulusal kimliğinin kalbine vuruyor.) (Associated Press, 2024b) şeklindeki ifadeler, İsrail'i uluslararası alanda maruz kaldığı ithamlar sebebiyle kendini savunmak zorunda kalan bir devlet olarak konumlandırmaktadır.

Hamas ise haberlerde sadece şiddetin kaynağı değil, yaşanan yıkımın ve sivil kayıpların da dolaylı sorumlusu olan terörist ve istismarcı bir aktör olarak konumlandırılmaktadır. BBC'nin haberinde yer alan “*Hamas terrorists continue to use civilian population as protective armour*” (Hamas teröristleri sivilleri koruyucu zırh olarak kullanmaya devam ediyor) (BBC, 2023b) şeklindeki ifadeler,

Hamas'ın sivil ölümlerin ahlaki yükünü taşıyan taraf olarak nitelendiğini ve terörize edildiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Gazze halkı ise (Filistinliler) Ukrayna halkının aksine aktif direnen öznelere, kahramanlar değil, masum ve çaresiz kurbanlar olarak temsil edilmektedir. CNN haberinde yer alan *"Virtually all households are skipping meals every day"* (Neredeyse tüm haneler her gün öğün atlıyor.) (CNN, 2023a) ifadelerinde olduğu gibi çoğu haberde Gazzeliler bir irade ortaya koyan özne değil, hayatta kalma mücadelesi veren pasif mağdurlar olarak resmedilmektedir.

4.2.3. İki Savaşa Dair Haberlerin Aktör Konumlandırma Açısından Gösterdiği Farklılıklar

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda sorumluluğun doğrudan Rus devletine ve Devlet Başkanı'na (Putin'e) atfedildiği görülmektedir. Örneğin The Guardian'ın haberinde yer alan *"He [Zelenskiy] described the strikes as 'frank, undisguised terror' ... Kuleba accused Putin of 'murdering innocent civilians'"* (Saldırıları 'açık, gizlenmemiş terör' olarak tanımladı... Kuleba, Putin'i 'masum sivilleri öldürmekle' suçladı.) (The Guardian, 2022b) gibi ifadelerin suçu bir anlamda şahıslendiren Putin'i sorumlu konuma yerleştiren ifadeler olduğu görülmektedir. Buna karşılık İsrail-Filistin Savaşı'nda İsrail devleti sivil mağduriyetlerin ve yüksek dozda şiddetin sorumluları arasında (Hamas ile birlikte) gösterilse de yaptığı askerî operasyonların "güvenlik" gerekçesiyle yapıldığı da vurgulanmak suretiyle meşrulaştırılmaktadır. Associated Press'in İsrailli bir komutanın emrini tartışırken kullandığı *"...ordered a tank to fire at the house despite the risk of civilian casualties"* (Sivil kaybı riski olmasına rağmen tanka eve ateş açma emri vermişti.) (Associated Press, 2024a) gibi ifadeler İsrail saldırılarının hedefinin siviller olmadığını ancak siviller için de risk teşkil edebildiğini belirtmektedir. Haberlerde sıkça karşılaşılan bu tür ifadeler İsrail devletini Rusya'nın aksine savaş suçu işleyen değil, riskli kararlar alan devlet pozisyonuna yerleştirmektedir. Ayrıca ilk saldırının Hamas tarafından başlatıldığı ve İsrail'in misilleme yaptığı vurgusu da asıl şiddetin sorumluluğunun terör örgütü olarak nitelenen Hamas'a yüklendiğini göstermektedir. BBC'nin İngiltere'de İsrail aleyhine yapılan protestolara dair haberinde kullanılan *"Pro-Palestinian demonstrations have been held... since Israel retaliated after Hamas attacked Israel earlier this month"* (İsrail'in... karşılık vermesinin ardından Filistin yanlısı gösteriler düzenleniyor.) (BBC, 2023a) İsrail'in saldıran değil, karşılık veren olarak konumlandırıldığına açık bir örnek niteliğindedir. Öte

yandan Ukraynalı siviller ve Ukrayna askerleri de mağdur olmanın yanında haksız bir işgale direnen kahramanlar olarak da konumlandırılırken, Filistinli siviller (Gazzeliler) yalnızca savaşın sonuçlarına katlanmak zorunda kalan masum insanlar olarak konumlandırılmaktadır.

4.3. İki Savaşa Dair Haberlerde İnsani Kriz Anlatısı

4.3.1. Rusya-Ukrayna Savaşına Dair Haberlerde İnsani Krizin Temsili

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda insani kriz Rusya'nın hukuksuzluğunun ve ahlaki çöküşünün kanıtı olarak sunulmaktadır. Fiziksel açıdan ziyade bir kimliğin silinmesine odaklanan bir kriz anlatısı söz konusudur. Özellikle çocukların ve sivil altyapının hedef alınması kriz anlatısının en çarpıcı boyutunu oluşturmaktadır. Associated Press, Mariupol'deki doğum hastanesi saldırısında yaşananları, *"Kill me now!"* (Beni hemen öldürün!) (Associated Press, 2022a) diye bağırان hamile bir kadının trajedisi üzerinden aktarmakta ve savaşın insani kriz boyutunu oldukça dramatik bir biçimde çerçevelemektedir. The Guardian ise krizin kültürel boyutunu, *"They want to erase our history, erase our country, erase us all"* (Tarihimizi silmek, ülkemizi silmek, hepimizi yok etmek istiyorlar.) (The Guardian, 2022a) alıntısıyla vererek insani krizi bir "soykırım girişimi" ve varoluşsal yok oluş tehdidiyle eşitlemektedir. BBC'nin Rusya'nın paralı askerlerini *"cannon fodder"* (top yemi) olarak nitelendiren ifadeleri ise insani krizin mağdurlar gibi saldırgan tarafın bir kısmını da insanlıktan çıkaran bir boyutta olduğunu göstermektedir.

4.3.2. İsrail-Filistin Savaşı'na Dair Haberlerde İnsani Krizin Temsili

Haberlerde Filistin'de (Gazze'de) yaşanan insani kriz bütün derinliği ile aktarılmakta ve büyük ölçekli bir felaket olarak çerçevelemektedir. Bununla birlikte bu kriz anlatısı çoğu kez failinden bağımsızlaşan bir oluş hâli olarak sunulmaktadır. Kıyamet metaforları ile sunulan kriz anlatısında genel olarak faili dışarıda tutan ifadeler kullanılmaktadır. CNN, Gazze'yi *"Gaza is becoming a graveyard for children"* (Gazze çocuklar için bir mezarlığa dönüşüyor.) (CNN, 2023b) metaforuyla tanımlayarak, durumun aktif bir öldürme eyleminden ziyade orada bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak yansıtmakta ve coğrafyanın ölümcül bir nitelik kazanması biçiminde kurgulamaktadır. Burada eylemin sorumluları göz ardı edilerek sorumluluğun bulunulan mekâna atfedildiği görülmektedir. Bir başka haberde The Guardian'ın, kri-

zin boyutunu *"We are experiencing an emergency like I have never seen before"* (Daha önce hiç görmediğim türden bir acil durum yaşıyoruz.) (CNN, 2023b) sözleriyle aktardığı, BBC'nin ise hastanelerdeki durumu *"The situation at the hospital was so bad that doctors could not find a bed for Omar"* (Hastanedeki durum o kadar kötüydü ki doktorlar Omar için yatak bulamadı.) (BBC, 2023b) ifadeleri ile insani felaketi sistemin çöküşüne odaklanarak verdiği ve bu şiddet eylemlerinin failini çerçevenin dışında tuttuğu görülmektedir. Böylelikle kriz failin eylemlerinin sonucu olmaktan ziyade, tıbbi ve lojistik olanakların yetersizliği ile ilişkilendiren bir anlatıyla aktarılmaktadır.

4.3.3. İki Savaşa Dair Haberlerdeki İnsani Kriz Temsillerinin Karşılaştırılması

İki savaş arasında insani kriz çerçevelemesindeki en temel fark, krizin politikleştirilme (Rusya- Ukrayna) ve apolitikleştirilmesi (İsrail-Filistin) noktasındadır. Her iki savaşa dair haberlerde de sivillerin ve özellikle çocukların maruz kaldığı insani kriz çarpıcı ve derinlikli biçimde aktarılmaktadır. Ancak Rusya-Ukrayna Savaşı'nda açık ve net bir fail olarak konumlandırılan Rusya'ya karşı siyasi ve hukuki bir suçlama aracı olarak işlev gören insani kriz anlatısı, İsrail-Filistin Savaşı'nda ise politikadan ve failinden arındırılarak salt bir acıma nesnesine dönüştürülmektedir. Ukraynalı sivillerin yaşadıkları, Batı'nın müdahalesini ve Rusya'nın cezalandırılmasını meşrulaştıran bir neden olarak sunulurken, Filistinlilerin yaşadıkları ise faili durdurmaya yönelik bir eylem çağrısından çok bir yardım çağrısı olarak çerçevelenmektedir. Associated Pressin Ukraynalı sivillerin sığınaklarda yaşadığı korkuyu *"I should hide every time"* (Her alarmda saklanmalıyım.) (Associated Press, 2022c) gibi ifadelerle Rus tehdidinin sürekliliğine vurgu yapan bir anlatı içerisinde sunmasına karşılık, CNN'in Filistin'de yaşanan insani krize dair haberinde kullanılan *"The current trickle of assistance does not meet the ocean of need"* (Mevcut yardım damlası, ihtiyaç okyanusunu karşılamıyor.) (CNN, 2023a) ifadeleri üzerinden kurduğu anlatı, Batı mediasının iki savaştaki insani krize yaklaşımındaki farkı özetler niteliktedir.

Özetle Batı mediasında Rusya-Ukrayna Savaşı'na dair insani kriz durdurulması gereken bir vahşet, İsrail-Filistin Savaşı'nda yaşanan insani kriz ise yönetilmesi ve hafifletilmesi gereken bir trajedi olarak çerçevelenmektedir.

5. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın temel amacı, Batı ana akım medyasının önde gelen haber kuruluşları olan BBC, The Guardian, CNN ve Associated Pressin Rusya-Ukrayna ve İsrail-Filistin çatışmalarına ilişkin ürettikleri haber içeriklerinde ortaya çıkan temsil eğilimlerini belirlemektir. Araştırmanın iki farklı savaşı karşılaştırmalı olarak incelemesi çalışmanın özgün yanını oluşturmaktadır. Bu kapsamda her bir medya kuruluşundan, iki savaş dönemine ilişkin altışar haber olmak üzere toplam 48 düz haber Entman'ın çerçeveleme yaklaşımını doğrultusunda bütüncül bir analiz sürecinden geçirilmiştir. Böylece Batı medyasının iki ayrı savaşı anlatırken tercih ettiği çerçeve sınırları çizilemeye çalışılmıştır.

Haber üreticileri olayları yalnızca duyurmakla kalmaz, aynı zamanda kendi kurumsal bakış açılarını da yansıtarak gelişmelere belirli anlamlar kazandırır. Bu nedenle aynı çatışma farklı yayın organlarında birbirinden ayrışan yorumlarla sunulabilmektedir. İlik (2025)'in çalışması da bu durumu doğrular niteliktedir; söz konusu araştırmada, Batı basınının önde gelen kuruluşlarından ve incelememizin örneklemini içinde yer alan BBC'nin, Rusya-Ukrayna çatışmasını aktarırken özellikle sivillerin maruz kaldığı yıkımı ve Rusya'nın saldırgan hamlelerini öne çıkaran çerçeveler kurduğu görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular da benzer bir eğilime işaret etmektedir. İncelenen haberlerde "güvenli alanın ortadan kalkması, askerî operasyonların cepheyle sınırlı kalmaması, tüm ülke bütünlüğünü tehdit eden bir tablo, kültürel yapının hedef alınması ve geçmişe yönelik ihlaller" gibi anlatıların baskın hâle geldiği tespit edilmiştir. Bu yönüyle ulaşılan sonuçlar, İlik'in bulgularıyla önemli ölçüde örtüşmektedir. Entman'ın yaklaşımı doğrultusunda bakıldığında ise ortaya çıkan çerçevelerin özellikle "sorumluluk yükleme" işleviyle ilişkilendiği; haberlerin Rusya'yı yaşanan yıkımın ana faili olarak konumlandığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde İsrail-Filistin Savaşı ile ilgili çizilen baskın çerçeveler incelendiğinde ise daha çok insani çöküş, felaket krizi, savaşın bölgesel bir krize evrilme riski ile ilgili endişelerden bahsedildiği görülmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Rusya'nın yaptığı eylemleri savaş suçu olarak gösteren BBC'nin ise İsrail'in yaptığı eylemleri Hamasa karşı yapılan bir savunma mekanizmasından oluştuğunu vurgulamaktadır. Gökdemir'in, (2024) İngiliz medyasının İsrail-Filistin Savaşı ile ilgili haber içerikleri incelendiğinde İsrail'in saldırılarının Hamasın yaptığı militanca saldırılara karşı meşrulaştırıldığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar araştırmamızla

paralel sonuçlar ortaya çıkarmakta aynı yayın kuruluşları Rusya'nın yaptığı saldırıları gayri meşru bulurken, İsrail'in saldırılarını oldukça meşru olarak göstermektedir.

İsrail-Filistin çatışmasına ilişkin baskın anlatılar incelendiğinde ise farklı bir odak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda haberlerde insani çöküş, geniş çaplı bir felaket ve bölgesel bir krize dönüşme ihtimali gibi temaların öne çıktığı görülmektedir. Rusya-Ukrayna bağlamında Rusya'nın eylemlerini savaş suçu olarak değerlendiren BBC'nin, bu ikinci çatışmada İsrail'in operasyonlarını çoğu zaman Hamasa yönelen bir karşı hamle ya da savunma pratiği olarak sunması dikkat çekmektedir. Gökdemir'in (2024) İngiliz medyasına yönelik incelemesi de benzer bir eğilimi gözler önüne sermektedir; çalışmada İsrail'in saldırılarının, Hamasın şiddet eylemlerine karşı meşru bir yanıt şeklinde kurgulandığı ortaya konmuştur. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar da aynı doğrultuda ilerlemekte; aynı medya kuruluşlarının Rusya'nın girişimlerini hukuka aykırı bir saldırganlık olarak nitelediği, İsrail'in eylemlerini ise nispeten meşru bir müdahale biçimi olarak sunduğu görülmektedir. Çalışmamızda ortaya çıkan bulgular neticesinde Batı medyasının İsrail'in saldırılarını meşrulaştırma çabasının Entman'ın çerçeveleme yaklaşımının "nedensellik ve ahlaki değerlendirme" işlevleri ile açıklanabilir. Batı medyasının servis ettiği haber içeriklerinde İsrail Filistin'e yaptığı saldırılarda haklıdır ve bu nedenle yaptığı saldırılar meşrudur, ahlakidir. Bu saldırıları gerçekleştirmesinin nedeni ise Hamas'ın terör eylemleri olarak gösterilmektedir. Bu nedenle iki farklı savaşta farklı anlatılarla Batı Medyası'nın iki ayrı devlete farklı etik yönlendirmeler atadığı böylece okuyucularını kendi görüşlerine uygun şekilde yönlendirdiği sonucuna varılabilir.

Karakaş ve Yılmaz (2023); Birleşik Krallık'ta yayımlanan "The Week" dergisindeki Rusya-Ukrayna Savaşı karikatürlerini inceleyen çalışması, çatışmanın taraflarının sembolik olarak nasıl konumlandırıldığını ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Söz konusu analizde Rusya'nın çoğunlukla "ayı" figürüyle temsil edildiği, bu görüntünün saldırgan ve yıkıcı bir güç algısını pekiştirdiği; buna karşılık Ukraynalıların ise direnç gösteren, masum ve mağdur bireyler olarak çizildiği görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular da benzer bir yönelime işaret etmektedir. Çözümlemeye dâhil edilen haberlerde Rusya devleti, geniş çaplı tahribatın faili ve haksızlığın asli sorumlusu olarak sunulurken; Ukrayna toplumunun adalet arayışını sürdür-

düğü ve ülkesini koruma çabası içinde olduğu vurgulanarak mağdur ve direnen bir topluluk şeklinde tasvir edilmiştir. İsrail-Filistin çatışmasına ilişkin aktör konumlandırımlarında ise farklı bir çerçeve dikkat çekmektedir. Rusya-Ukrayna bağlamında “kötü aktör” olarak sunulan lider figürü Putin iken, ikinci çatışmada benzer bir rolün Hamas örgütüne atfedildiği görülmektedir. Bu anlatıda İsrail, saldırılar karşısında kendini savunmak zorunda kalan bir devlet olarak resmedilirken; Filistin toplumu savaşın yarattığı ağır sonuçlarla yüzleşen mağdur bir halk olarak konumlandırılmıştır. Bu temsil biçimleri, Entman’ın çerçeveleme yaklaşımındaki “nedensellik ve sorumluluk yüklemek” işleviyle uyumlu görünmekte; medya anlatılarının çatışmaların taraflarına belirli roller atayarak okurda nedensel bir ilişki ağı kurduğunu ortaya koymaktadır.

Ulaş (2025)’ın Batı medyasında Rusya-Ukrayna ile İsrail-Filistin çatışmalarına ilişkin haberleri ideolojik boyutları üzerinden değerlendirdiği çalışması, iki savaşın medya temsillerinde belirgin ayrışmalar olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu araştırmada; Ukrayna’da ortaya çıkan ekonomik, toplumsal ve insani yıkımın temel sorumlusunun Putin olarak konumlandırıldığı; böylece krizlerin tek failinin Rusya lideri üzerinden kişiselleştirildiği görülmüştür. Bunun aksine İsrail-Filistin bağlamında yaşanan gelişmeler, çoğunlukla “ekonomik ve siyasi sıkıntılar” ya da “can kayıpları” gibi daha genel ifadelerle tanımlanmış; failin kim olduğuna dair açık bir konumlandırma yapılmamıştır. Bu çalışmanın bulguları da benzer bir yaklaşımı teyit etmektedir. Elde edilen veriler Entman’ın “problemin tanımlanması” işleviyle uyum göstermekte; iki savaşta ortaya çıkan insani krizlerin farklı sözcüklerle ve farklı yoğunluklarda betimlendiğini göstermektedir. Ancak bu tanımlama biçimleri arasında dikkat çekici bir ayrım bulunmaktadır: Ukrayna’daki yıkım, Rusya’nın doğrudan sorumlu tutulduğu, cezai karşılığı olması gerektiği ima edilen bir vahşet ve hatta soykırım niteliğinde sunulurken; Filistin’de yaşananlar daha çok savaş koşullarının doğal sonucu olarak görülen ve iyileştirilmesi gereken bir trajedi şeklinde çerçevelenmiştir. Bu yaklaşım, aynı zamanda Entman’ın “çözüm önerisi” işleviyle de ilişkilendirilebilir; zira iki kriz için önerilen çıkış yolları, çatışmaların taraflarına atfedilen sorumluluk düzeyiyle eş zamanlı olarak farklılaştırılmaktadır.

Bu araştırmada ulaşılan bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, Batı medyasının iki farklı savaş bağlamında ürettiği haber anlatılarının yalnızca

bilgi sunmakla sınırlı olmadığı; aynı zamanda etik bir yönlendirme işlevi gördüğü anlaşılmaktadır. Rusya-Ukrayna çatışmasında sorumluluğun açık biçimde Rusya'ya ve özellikle Putin'e yüklenmesi, buna karşılık İsrail-Filistin bağlamında failin daha muğlak bırakılarak İsrail'in eylemlerinin savunma odaklı bir çerçeveye taşınması, etik konumlandırmaların sistematik bir biçimde farklılaştırıldığını göstermektedir. Bu durum, Entman'ın çerçeveleme yaklaşımındaki nedensellik, ahlaki değerlendirme ve çözüm önerisi işlevlerinin, haber metinleri üzerinden okuyucuya belirli bir değer dizgesi aktarmak için nasıl kullanıldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Batı basını, iki savaşta da tarafların rollerini yeniden tanımlayan, hangi aktörün meşru, hangisinin sorunlu olduğu yönünde normatif bir yönlendirme üreten bir anlatı stratejisi benimsemekte; böylece çatışmaları yalnızca aktarmakla kalmayıp aynı zamanda okurun etik algısını da biçimlendirmektedir.

Bu çalışmadaki haber metinleri Batı medyasının İngilizce yayın yapan, dört büyük medya kuruluşunun web sayfalarındaki düz haber metinleriyle sınırlandırılmıştır. Gelecek çalışmalarda Batı medyasının dijital platformlarındaki ropörtaj, görsel malzemeler, köşe yazıları ve özellikle sosyal medya hesaplarının da incelenerek çerçevelerin tespit edilmesi önerilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye %60 (1. Yazar), %40 (2. Yazar) oranında katkı sağlamış olduklarını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Allan, S. (2013). *Citizen Witnessing: Revisioning Journalism in Times of Crisis*. Polity Press.
- Allan, S., & Zelizer, B. (2004). *Reporting War: Journalism in Wartime*. Routledge.
- Argın, E. (2021). Dijital Habercilikte Etik Sorunlar Pandemi Özelinde Bir Bakış. İçinde Ş. Güler (Ed.), *Dijital İletişim Araştırmaları*. Nobel Yayınları. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=w_ILEQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA49&dq=habercilikte+etik&ots=Z3zADMjDVE&sig=Xnsu7LVCrXsOjXQUXb_IKPvjI2c&redir_esc=y#v=onepage&q=habercilikte+etik&f=false
- Associated Press. (2022a). *Pregnant woman, baby die after Russian bombing in Mariupol*. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-maternity-hospital-pregnant-woman-dead-c0f2f859296f9f02be24fc9edfca1085>

- Associated Press. (2022b). *Rocket attacks hit Ukraine's Lviv as Biden visits Poland*. <https://apnews.com/article/explosions-in-lviv-ukraine-russia-war-d19574a-99afeb4bf964be7c3276c084c>
- Associated Press. (2022c). *Waiting, fearing, singing: A night sheltering in Ukraine*. <https://apnews.com/article/russia-ukraine-kyiv-entertainment-europe-music-f420368ddd90824c9ca6e694aeb972cd>
- Associated Press. (2022d). *War Crimes Watch: A devastating walk through Bucha's horror*.
- Associated Press. (2023). *Israel strikes and seals off Gaza after incursion by Hamas, which vows to execute hostages*.
- Associated Press. (2024a). *Israel taps top legal minds, including a Holocaust survivor, to battle genocide claim at world court*. <https://apnews.com/article/israel-gaza-south-africa-genocide-court-87a6f22fd6d9cfc580eabb9d1bef3184>
- Associated Press. (2024b). *These Israeli families want answers now*. <https://apnews.com/article/israel-hamas-hostages-investigation-friendly-fire-3b6fdd-4592957340b32a8ee71505b8e9>
- Bateson, G. (1955). *A Theory of Play and Fantasy*. İçinde *Steps to an Ecology of Mind* (ss. 177-193). University of Chicago Press.
- BBC. (2022). *Ukraine war: Russia bombards cities as eastern offensive begins*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61145578>
- BBC. (2023a). *Israel-Gaza: Four arrests after protest at drone factory*. <https://www.bbc.com/news/uk-england-stoke-staffordshire-67276157>
- BBC. (2023b). *Israel Gaza: "Where is mum? Where is grandma? Where did they go?"* <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67688422>
- BBC. (2023c). *Jabalia: Israel air strike reportedly kills dozens at Gaza refugee camp*. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67276822>
- Berry, D. (2008). *Journalism, Ethics and Society*. UK: Ashgate Publishing.
- Carruthers, L. S. (2011). *The media at war: Communication and conflict in the twentieth century*. Palgrave Macmillan.
- CNN. (2022). *Russia says it's not hitting Ukraine's civilian infrastructure. Evidence suggests otherwise*.
- CNN. (2023a). *Civil order 'starting to break down' in Gaza as people raid UN warehouses*. <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/29/civil-order-starting-break-down-gaza-people-raid-un-warehouses>
- CNN. (2023b). *Gaza becoming a 'graveyard for children,' UN chief warns as calls for ceasefire intensify*. <https://edition.cnn.com/world/gaza-graveyard-for-children-un-chief-warns-intl-hnk/index.html>
- CNN. (2024). *Nothing is moving: Families' anger grows in Israel as hostages mark 100 days in Hamas captivity*.
- Entham, R. M. (1993). *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*. *Journal of Communication*, 43(4).
- Entman, R. M. (2004). *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*. University of Chicago Press.
- Ergen, E. (2024). *Çerçeveleme Kuramı Bağlamında Kamu Yayın Kuruluşlarının İsrail-Filistin Çatışmasına Yaklaşımlarının İncelenmesi: G7 Ülkeleri, Rusya ve Türkiye Örneği. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 67. <https://doi.org/10.47998/ikad.1436435>

- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37.
- Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Harper & Row Publishers.
- Gökdemir, A. (2024). İngiliz Medyasında İsrail-Filistin Savaşının Haberin Tarafgirliği Ekseninde Değerlendirmesi. *Mevzu Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 224–261. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3907603>
- Guardian, T. (2023). *Gaza faces 'highest ever recorded' levels of food insecurity, UN warns. Civil order 'starting to break down' in Gaza as people raid UN warehouses*
- Güran, M. S., & Özarslan, H. (2015). Çerçeveleme Teorisi ve Toplumsal Hareketler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 4(1), 136–150.
- Hohenberg, J. (1995). *Foreign Correspondence: The Great Reporters and Their Times*. Syracuse University Press.
- Hoskins, A., & O'Loughlin, B. (2010). *War and media: The emergence of diffused war*. Polity Press.
- İlik, E. B. (2025). Uluslararası Habercilikte Çerçeveleme Farklılıkları: BBC ve Al Jazeera'nin Ukrayna Savaşı Haberlerinin İçerik Analizi. *SDÜ İFADE Dergisi*, 7(1), 44–60. <https://doi.org/10.70627/sduifade.1691697>
- Işık, M. (2020). Çatışma Alanlarında Gazetecilik Pratiklerinin Dönüşümü ve Dijital Çağda Savaş Gazeteciliği. *Turkish Journal of War Studies*, 1, 35–52.
- Karakaş, A. V., & Yılmaz, M. (2023). Birleşik Krallık Dergisi The Week'te Yayınlanan Rusya-Ukrayna Savaşı'na Dair Karikatür Temsiller. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 23(1). <https://doi.org/10.33688/aucbd.1254592>
- Kenneth, H. W. (2014). *Herodotos the Historian: His Problems, Methods and Originality*. Routledge.
- Knightley, P. (1982). *The first casualty: The war correspondent as hero, propagandist and myth-maker*. Quartet Books.
- Knightley, P. (2004). *The First Casualty: The War Correspondent as Hero, Propagandist and Myth Maker*. Johns Hopkins University Press.
- Matthes, J., & Matthias, K. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279.
- McLaughlin, G. (2016). *The War Correspondent*. Routledge.
- McLaughlin, G. (2016). *The War Correspondent*. Pluto Press.
- Matthes, J., & Matthias, K. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity*, 58(2), 258–279.
- Ramsey, N. (2015). The Grievable Life of the War-Correspondent: The Experience of War in Henry Crabb Robinson's Letters to The Times, 1808–1809. İçinde A. L. Downes & K. O'Loughlin (Ed.), *Emotions and War: Medieval to Romantic Literature* (ss. 235–250). Palgrave Macmillan.

- Raugh, H. E. J. (2004). *The Victorians at War, 1815–1914: An Encyclopedia of British Military History*. ABC-CLIO.
- Reuters Institute. (2025). No Title. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/>
- Roth, M. P., & Olson, J. S. (1997). *Historical dictionary of war journalism*. Greenwood Press.
- Roth, M. P., & Olson, R. S. (1995). *War Reporting: Ethics, Practice, and the Shaping of Public Perception*. Greenwood Press.
- Sabahçı, B. (2024). İnternet Gazetelerinde Haber Yapısı ve Etik Sorunlar: Hakem Halil Umur Meler Saldırısı Sonrasında Spor Gazetelerinde Çıkan Haberler. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 218–239.
- Sanders, M. B. (2000). British journalists and the Spanish war. *Journal of Spanish Cultural Studies*, 1(1), 45–60.
- Scheufele, D. A. (1999). Framing As a Theory of Media Effects. *Journal of Communication*, 49(1), 103–122. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>
- Similar Web. (2025). *Website traffic statistics and global rankings*. <https://www.similarweb.com/>
- Şimşek, V., & Şimşek, H. (2019). *Mesleki Etik ve Etik Davranışlar*. Pegem Akademi.
- Speake, J. (2003). *Literature of travel and exploration: R to Z*. New York: Routledge.
- Taithe, B. (2013). Early War Correspondents and the Construction of Modern War Reporting. İçinde J. Fox & D. Bates (Ed.), *The History of War Reporting* (ss. 15–38). Manchester University Press.
- Tankard, J. W., Hendrickson, L., Bliss, K., & Ghanem, S. (1991). Media frames: Approaches to conceptualization and measurement. *Association for Education in Journalism and Mass Communication*.
- TDK. (2025). <https://sozluk.gov.tr/>
- The Guardian. (2022a). *Crimes against history: mapping the destruction of Ukraine's culture*. <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/24/crimes-against-history-mapping-the-destruction-of-ukraines-culture>
- The Guardian. (2022b). *Huge armoured column nears Kyiv as 'barbaric' missile strikes continue*.
- Ulaş, M. (2025). Filistin-İsrail ve Ukrayna-Rusya Savaş Haberlerinin İdeoloji Perspektifinde Tematik Analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 69, 112–135. <https://doi.org/10.47998/ikad.1579950>
- Williams, K. (2020). *A New History of War Reporting*. Routledge.
- Yerlikaya, T. (2020). Çerçeveleme Kuramı Bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Göçmenlere Avrupa Sınırlarını Açmasının Gazetelere Yansıması: Sabah ve Cumhuriyet Gazetesi Örnekleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 12(4), 402–414.

Kaynak: AA